

JOAQUIM CHANCHO

JOAQUIM CHANCHO. AL LLINDAR DE LA GEOMETRIA

DIETER RONTE

JOAQUIM CHANCHO O LA RECERCA D'UN ALTRE MÓN

CASAL SOLLERIC, PALMA, 2010 - 2011

© DIETER RONTE

JOAQUIM CHANCHO

O

LA RECERCA D'UN ALTRE MÓN

Joaquim Chanco desenvolupa la seva pintura sota el franquisme i, després, durant la democràcia reconquerida. Fins a la mort del dictador, s'enfronta a una política cultural oficialista que ho regula tot i que obliga molts artistes a emigrar; Chanco cerca la seva pròpia expressió personal com a artista plàstic, no oficialista, lliure i individual. La seva voluntat artística investiga formulacions constantment noves, com si fos un científic, sobre les veritats d'un món diferent. Chanco no segueix la senda de l'artista realista, malgrat que en els seus inicis realitzà alguns paisatges de tipus abstracte, sinó que es decanta per la via de l'abstracció. Desconfia de la superfície de la tela verge, encara per pintar, de les superfícies fermes, tancades, de la pintura figurativa a l'ús. Els seus passos avancen resolts i sempre conseqüents en la recerca de l'abstracció. Aquesta recerca determina tot el seu treball. Si existeix un sentit de la realitat, així ho planteja Robert Musil a *El home sense atributs*, ha d'existir igualment un sentit de la possibilitat.

Chanco es defensa de les mentides de la pintura que, a la tela, ens fan creure quelcom que no existeix (*Ceci n'est pas une pipe*, René Magritte). Sap perfectament que tot el que veim no és més que una superfície rere la qual es desplega una vida fràgil, desconeguda, complexa, però que

majoritàriament s'amaga a la mirada (Sigmund Freud). En assumir l'artista aquesta percepció com a nova realitat, es veu obligat a reinventar permanentment, ja que no pot recórrer a l'analogia per a les seves formulacions. L'artista es converteix així en un científic que s'endinsa constantment en territoris ignots, amb el risc conseqüent i elevat, i les troballes del qual només podrà explicar si, com el científic, en sap desenvolupar una representació plàstica (*imaging science*). Les formulacions necessiten formes, les fórmules necessiten visualitzacions. Si la tan citada i de vegades mal compresa frase de Goethe és correcta, “no veim allò que veim, sinó que només veim allò que sabem”, l'artista plàstic pot servir-se'n com a manual d'instruccions: el saber per mitjà de la pintura. Només després de l'acte pictòric, i únicament a través seu, hom pot veure i, per tant, saber.

Chanco és un d'aquells artistes internacionals sense els mons visuals dels quals no podríem disposar d'una explicació i una mesura científica del nostre món. El pintor mostra una vegada i una altra que ens movem en el cercle d'un saber que només resulta interessant des d'una posició tangencial respecte d'allò desconegut i que, per això, és també infinit (un pensament de Blaise Pascal: “El nostre saber és com un

cercle: com major sigui el seu radi, més vorejarà allò desconegut”). En aquesta zona tangencial del nostre saber es gesten els premis Nobel i des d’aquesta posició de l’univers pictòric investiga Chanco les infinites galàxies de l’abstracció. Les troba fins i tot a la fotografia. Les seves fotografies de flors (2005, *Sense títol/Sin título*) no mostren la bellesa d’una flor que es marceix, sinó les estructures determinades per una significació pictòrica. Aquesta impressió és reforçada per l’enorme ampliació de les imatges, que fa oblidar el seu vincle amb la realitat. La fotografia esdevé pintura.

Chanco procedeix d’una forma gairebé sistemàtica. Analitza des del primer moment totes la possibilitats del llenguatge abstracte. Els seus quadres són, en retrospectiva, la força concentrada de contraposicions i contradiccions pintades que, a través d’una determinada grafia, l’escriptura de l’artista, queden entrelaçades. Allò petit es complementa amb allò gros, la monocromia amb la policromia, allò obert amb allò agressiu, allò abstracte amb l’abstracció, la calma amb la vehemència, la reflexió amb l’emoció, l’horitzontalitat (línies per a llegir) amb la verticalitat (línies per a moure-s’hi), allò escripturari per a un potencial acte de lectura amb allò constructiu com a divisió harmònica del text, la poesia amb la novel·la, allò bidimensional amb allò tridimensional, allò silencios amb allò fragorós, el quadre únic amb el díptic. Juga sense vacil·lacions una partida d’escacs entre superfícies i línies, entre allò senzill i allò complicat, com qui maneja un àbac. Però no es produeix cap rendició, ni cap situació de taules ni de mat: no cau cap rei. El joc esdevé en Chanco una partida de pensaments sense les regles fixes dels escacs. I és que tal com al joc amb les peces damunt el tauler quadrículat (segons Marcel Duchamp la més elevada de les arts), la jugada d’obertura equival a la primera pinzellada damunt la tela en blanc, de la qual tot dependrà a continuació. Al joc com a la pintura, s’estrenyen cada vegada més els camps de joc. El problema que assalta el pintor és decidir quan s’ha d’aturar i donar per acabat el quadre, a fi de no

espanyar-lo per a continuar pintant. Tots els problemes de la pintura sorgeixen i són resolts per aquest pintor. Però a diferència dels artistes abstractes anteriors a ell, Chanco no intenta qüestionar la pintura, sinó que en formula la confirmació. La pintura no ha mort, com tantes vegades han proclamat els profetes del panorama artístic internacional, sinó que segueix viva i ben viva.

A Chanco, l’acte de pintar li ve donat per naturalesa. Tot flueix de les seves mans amb un dret renovat a una existència vàlida. El pintor no es deixa desconcertar per la “pal·lidesa del pensament” (Shakespeare). Evita la teoria i les seves servituds. No explica el seu treball a través de les normes teòriques (constructivisme suís, Josef Albers), del concretisme, sinó a través de cada una de les seves obres. D’aquesta forma, l’espectador s’involucra directament en el quadre i se’n fa còmplice, en veure’s impel·lit a continuar el procés de cada quadre i dur-lo a terme per si mateix (Umberto Eco, *opera aperta*). Des de començaments dels anys noranta, Chanco no ofereix a l’espectador cap tipus de suport a part del títol, que fins i tot amb el títol de “Sense títol” brinda una possibilitat d’observació. Chanco numera els seus quadres, dibuixos, grafies, simplement per ordre d’aparició, com en una producció industrial. Evita qualsevol tipus d’indicació didàctica. No podria ser més objectiu, més obert, fins i tot més respectuós, en la seva argumentació. Alhora, l’artista dóna a entendre que confia en cada una de les seves obres. Una vegada creada, troba per si sola el seu camí fins al públic, es llaura el seu propi futur, és responsable de si mateixa. D’això en té absoluta certesa l’artista.

Identifica així mateix els components de la idea (*prima idea*, la primera idea, de què ja parlaven els artistes del Renaixement com Rafael) que transporten la imaginació dels seus treballs. Crea quelcom nou, fins ara mai vist, es converteix així en un *alter deus*, una concepció ideal des dels temps renaixentistes. Chanco emprèn com a iniciat

el viatge de la pintura. És un ésser informat. Elabora un manifest pragmàtic del seu pensament (Catàleg: J.CH., Políptics 1975-1990, Museu d'Art Modern, Tarragona, 1995). Hi escriu: "El pensament és el vincle entre pintura i realitat: la consciència del que veim, del que feim, del que vivim." Chanco es pot integrar a la pintura internacional de la postguerra (vegeu Teresa Blanch, *Cadencia y Asombro*: "J.CH., Tiempo sobre Tiempo, 1997 - 2003, CAB, 2004). Però és també evident que la personalitat de l'artista evita de forma gairebé lúdica qualsevol temptació de possible repetició o variació del que ja s'ha fet. Encara que s'aprofiti de l'experiència dels altres. Però en el seu propi treball és sempre diferent. Participa a tota hora en el debat sobre els problemes que apressen la pintura d'avui. El seu segell personal és tan fort que simplement encobreix les possibles influències que, com és natural, també rep.

A diferència de nombrosos i destacats pintors abstractes, Chanco no es permet cap descans en la seva recerca d'un nínxol que, una vegada trobat, li pugui servir com a refugi segur per a la supervivència estètica. Coneix els perills de la repetició constant de les idees pròpies, tal com es poden observar a l'obra d'altres artistes. Chanco comença sempre incansablement des de zero, amb el descobriment de noves possibilitats. El seu vocabulari podria omplir enciclopèdies sobre el llenguatge, els seus caràcters i els avantatges fonamentals de les estructures lingüístiques sense convenis establerts. Aquesta riquesa es deixa veure amb especial claredat en els seus treballs dels darrers anys. Un impuls creixent cap a la poesia, la facilitat i aquest art que és abstracte en si mateix, la música. L'artista cerca les harmonies dels acords, de la superposició de tons. Als seus quadres desconfia, igual com, per exemple, Luis Gordillo o la pintora alemanya de menor edat Katharina Grosse, de l'aplicació pastosa de la pintura, que tot ho tanca i tot ho cobreix. Aplica la pintura a l'oli en diferents dilucions, en un procés que crea estratificacions, com a les antigues tècniques de

l'acat, que revelen i enlluernen alhora, que es mostren lineals i això no obstant fan més complicat el procés de lectura, el qual conté una major riquesa interior. Les forces internes del quadre argumenten entre elles. L'espectador es veu impel·lit a entrar en aquesta cadena d'arguments. El llegat de Francis Picabia resulta palès, encara que sense cap tipus d'indicació d'eventuals pertorbacions realistes. Les cantonades punxegudes de les línies, els quadrats que es delimiten, es divideixen i es distorsionen a si mateixos, entrelaçant-se, les connexions, les compressions i les distensions, tot això fa pensar en intensificacions, en lentes seqüències i brillants centelleigs, en ritme, en *allegri, adagi i vivaci*.

Chanco pinta perquè ha de pintar. Basa la seva existència en i per la pintura. No hi veu cap acusació a la societat, no té necessitat d'articular un discurs social, no és un agitador, ni un moralista, sinó un conciutadà que ha acumulat més coneixement que d'altres: gràcies a la pintura. Potser per això és avui en dia tan important per a la societat. Quan els artistes es varen retreure en una abstracció que girava entorn de si mateixa (una reacció a la política dels anys trenta i quaranta), la societat es va abocar en un materialisme interminable. Idolatra les estadístiques del consum com a l'Antic Testament es venerava al vedell d'or, s'oblida de les altres dimensions de l'existència. Ara que, a causa de la crisi econòmica mundial, aquest materialisme és més que qüestionat, la societat necessita respostes noves, diferents, atrevides i desacostumades a les preguntes que ha desatès durant dècades. Chanco ens crida en el seu gairebé autobiogràfic manifest (Ibid.) en una reorientació que ens dugui de tornada a la humilitat, la immediatesa i la recerca de la pròpia veritat: "Recuperar la mirada, l'emoció de la pintura, sense estratègies ni protagonismes". La llibertat a través de l'art.

DIETER RONTE
Palma, juny de 2010